

Дати

Єдиний на Рівненщині

3 квітня ц.р. Рівненський природний заповідник святкував 15 день народження. А почалося все з Указу Президента України від 3 квітня 1999 року, згідно з яким із чотирьох заказників загальнодержавного значення постав один із найбільших серед природних заповідників України - Рівненський.

Заповідник - це природно-заповідна територія вищого рангу, яка повністю передається у власність його адміністрації, де заборонена господарська та будь-яка інша діяльність, що може зашкодити природному середовищу й окремим його складовим. Таким чином уся територія Рівненського природного заповідника, а це 42289 гектарів, перебуває в режимі суворої заповідності. Дозволеними на його території є лише охоронна та науково-дослідна діяльність, задля чого в установі створені спеціальні відділи державної охорони та науково-дослідної роботи. Також діє окремий відділ пропаганди й освіти, який провадить свою діяльність на прилеглих до заповідника територіях і в регіоні загалом.

Окремо розповім про структуру, що має низку особливостей, і на перший погляд здається незрозумілою. Це 4 значно віддалені один від одного масиви, розташовані на півночі Рівненщини, в Сарненському, Володимирецькому, Дубровицькому та Рокитнівському районах. Окрім поділу на масиви, існує ще й адміністративний на 6 природоохоронних відділень - лісництв (адже заповідник підпорядковується Державному агентству лісових ресурсів України) із головним офісом неподалік м. Сарни. Така розкиданість території наводить на хибну думку, що це різні заповідники. Однак це єдиний на Рівненщині.

Кожному з масивів, що, по суті, є окремими величезними лісовотинними комплексами, притаманні унікальність і цінність. Найближчим до м. Сарни є «Сомине», що отримав свою назву від однойменного озера. Його площа становить 10852 га. Цікаво, що він є частиною одного з найбільших на Поліссі болотних масивів «Кремінне», що добре зберігся в природному стані. Озеро Сомине - це один із найкрасивіших куточків заповідника. Площа водного плеса становить 56 га, а найбільша глибина сягає 13 м.

«Сира погоня» розташована на території Рокитнівського району та має площу майже 10 тисяч гектарів. Свою назву отримала від однойменного урочища, яке є унікальним для України та Центральної Європи. Цей болотний масив є комплексом піднесених горбів та обводнених мочажин, що характерні для північних тундрових боліт.

«Переброди» розташовані на території Дубровицького району - це майже 13 тисяч гектарів дуже обводнених і важкопрохідних боліт. Очевидно, саме завдяки цьому сьогодні це єдине водно-болотне угіддя такого розміру в Україні, що збереглося в первозданному вигляді. Завдяки своїй унікальності 29 липня 2004 року масив отримав статус водно-болотного угіддя міжнародного значення відповідно до Рамсарської конвенції.

«Білоозерський» (понад 8 тисяч гектарів) - у Володимирецькому районі. Відомий населенню завдяки мальничому озеру під назвою Біле, куди влітку приїздить чимало любителів відпочинку на природі. І справді, воно дуже чисте й красиве, з площею водного плеса 453 га. Цю територію населення здавна використовувало для відпочинку. Зараз там існує рекреаційна смуга протяжністю 6 км і шириною 100 м (по 50 м берега та водного плеса), що не входить до складу заповідника і де дозволено перебувати. Однак, відпочиваючи на Білому озері, варто пам'ятати, що поруч розташована вже заповідна територія, яка вимагає дотримання природоохоронного режиму. Відтак озеро є і

окрасою, і своєрідною проблемою заповідника й краю загалом, оскільки велика кількість людей, на жаль, залишає після себе низку негативних наслідків «відпочинку»... Поруч розташоване болото Коза, що є льодовиковою прадолиною, де зібрані всі основні рослинні угруповання боліт Полісся України.

Усю нашу діяльність можна розділити на три великі напрямки: науковий, природоохоронний й еколого-освітній. За кожен відповідає окремий підрозділ. Щороку працівники наукового відділу спільно з фахівцями з інших наукових установ вивчають природні процеси та явища в регіоні. Наприклад, до них належить моніторинг рідкісних видів рослин і тварин. Результатом такої багаторічної діяльності є виявлення 52 видів рослин і 73 тварин, що занесені до Червоної книги України. Серед яких можна виокремити перебування рисі на території одного з масивів заповідника. Це надзвичайно рідкісний звір, один із крупних хижаків, що мешкає в нашому краї. Своєрідною гордістю є те, що в заповіднику та на прилеглих територіях зареєстровано найвищу для України щільність гніздування журавля сірого, делеки чорного та сови бородаті, а це свідчить, що в нас хороші умови для успішного проживання та розмноження цих рідкісних птахів. Нещодавнім відкриттям також стала знахідка гнізд глобально вразливого хижого птаха підорлика великого - на сьогодні це єдині відомі місця гніздування його в Україні.

Загалом відомо про зростання тут майже 1120 видів рослин, мохів, лишайників і грибів і понад 1150 тварин, однак ці відомості далеко не повні, особливо що стосується дрібних і маловивчених груп. Відтак щороку переліки флори й фауни поповнюються десятками видів, у тому числі й рідкісними. Так, зокрема, у минулому році новими стали червонокнижні п'явка медична та грибок мулин малиновий.

Щорічним науковим звітом є його «Літопис природи», який нині налічує 13 томів, де зібрана вся інформація про природні явища та події, що відбувалися на території заповідника впродовж року, актуальний видовий склад флори й фауни, проведені за рік науково-дослідні роботи і екологічна освіта. Не менш важливою є екологоосвітня робота з населенням краю. Донедавна цей вид діяльності покладався на науковий відділ, однак наприкінці минулого року створили самостійний відділ пропаганди й екоосвіти, де працюють чотири фахівці.

У заповіднику у 2006 році, за сприяння Природознавчого музею НАНУ, що у Львові, створили спільний Еколого-просвітницький центр, до складу якого входять Музей природи, конференц-зал і бібліотека. Експозиція музею побудована за систематичним принципом, де розміщено інформацію про заповідник і регіон, в якому він розташований, і демонструє його флору та фауну. Представлені колекції мінералів і гірських порід, безхребетних (жуків, метеликів) і хребетних тварин (плазунів, птахів, ссавців, риб), фотовиставка червонокнижних видів рослин, підбірка гнізд і кладок фауни птахів Полісся.

Поруч із музейною кімнатою розташований зал засідань, де встановлено екран для демонстрацій тематичних презентаційних і відеоматеріалів, що надає змогу значно урізноманітнити експозиційний матеріал, а також на децю вищому рівні проводити наукові семінари та конференції. До складу Центру входить і бібліотека, де накопичується інформація про стан і дослідження природних комплексів. Налічує вона понад 900 одиниць літератури природоохоронної, природничої, екологічної та краєзнавчої тематики.

Ольга МОСІЙЧУК,
фахівець з екологічної освіти.